

El progrés econòmic dels països candidats

Alexandre Muns*

A la cimera que tingué lloc a Copenhague el 1993, els estats membres de la Unió Europea fixaren els objectius que els països candidats haurien de complir per tal d'accedir a la UE. En matèria econòmica, el requisit acordat és que els aspirants comptin amb una economia de mercat suficientment desenvolupada com per fer front a l'increment de la competència per a les empreses nacionals que comporta la supressió de barreres comercials a l'accedir a la UE. Per a països que es regiren pel sistema d'economia de planificació central com els cinc que examinem, el repte d'aconseguir una economia de mercat operativa implica la liberalització de l'economia, la reestructuració de l'aparell productiu, l'adopció de reformes estructurals així com la creació i el desenvolupament d'institucions que donin suport i regulin els mecanismes de mercat.

Tots cinc països han d'encarar els esmentats reptes. Ara bé, les seves diferents evolucions històriques, prèvies al període comunista, i experiències sota l'economia de planificació central suposen que no arrancaven del mateix nivell a l'hora d'iniciar la transició a l'economia de mercat el 1989-1991. Més enllà de l'establiment i arrelament d'una economia de mercat, els països candidats també seran avaluats (encara que potser no s'admeti oficialment) en funció de la seva capacitat per reduir la diferència en renda per càpita respecte a la mitjana de la UE. És en aquest terreny on es registren les desigualtats més fortes entre els cinc candidats. Eslovènia compta amb la renda per càpita més alta del grup (9.700 dòlars), una mica inferior a la de Grècia, el país més pobre de la UE. Polònia i Estònia, per la seva banda, són els països més pobres del grup amb una renda per càpita de 3.800 dòlars i 3.500 dòlars, respectivament. Aquestes diferències ja existien al començar la transició el 1989. Tot i això, l'encert en l'aplicació de les reformes ha permès a Estònia i Polònia aconseguir percentatges superiors de creixement del PIB i retallar les diferències respecte els països més rics del grup (Eslovènia, República Txeca i Hongria).

*Professor de l'Escola Superior de Comerç Internacional, Barcelona

República Txeca

La República Txeca fou durant els primers anys de la transició l'estrella del grup. Aconseguí taxes de creixement notables mantenint la inflació baixa i l'atur al voltant del 3%. La inversió estrangera assolí cotes altes; grans empreses com la Volkswagen s'establiren a Txèquia (en aquest cas comprant Skoda) atrets per l'alta qualificació de la mà d'obra i els salaris baixos. El primer ministre reformista Vaclav Klaus fins i tot es vanagloriava a mitjan anys noranta que el seu país ja havia completat la transició a l'economia de mercat. L'eufòria fou prematura. L'atur s'havia mantingut molt baix perquè les grans empreses industrials no s'havien reestructurat. El creixement i la transformació espectaculars de la regió al voltant de Praga accentuaren les desigualtats amb regions en crisi com les conques mineres del nord de Bohèmia. Els mercats de capitals no s'havien regulat, i les operacions fosques a la borsa de Praga es multiplicaren. Els inversors estrangers finalment s'adonaren que els fonaments de l'expansió eren dèbils i retiraren els seus diners, desencadenant la devaluació de la corona txeca l'estiu de 1997.

Des d'aleshores, la inestabilitat política ha dificultat les reformes. Restava per liberalitzar el sector immobiliari. Els preus dels lloguers controlats desincentiven la inversió en la renovació d'habitatges. D'altra banda, l'Estat manté el control de mines, acereries, empreses químiques i refineries de petroli. Els dos bancs més grans del país romanen encara en mans estatals.

Una bona part de l'endarreriment en la reestructuració industrial es deu al sistema de privatització que emprà el Govern de Vaclav Klaus al principi dels anys noranta. El mètode de privatització mitjançant cupons repartits a la població que posteriorment s'intercanviaven per accions de les empreses privatitzades donà lloc a unes estructures molt fragmentades de propietat a les empreses. La majoria de ciutadans preferí vendre els seus cupons a fons d'inversió, que es convertiren en els propietaris de les companyies privatitzades. Tanmateix, els fons d'inversió –promoguts pels bancs– no tingueren cap interès a fomentar una gestió racional de les empreses. A més, la

falta d'incentius a la reestructuració de les companyies ha persistit arran de l'adopció lenta de lleis que regulin els mercats de capitals i la fallida de les empreses. Malgrat els progressos dels darrers dos anys, la normativa sobre mercats de capitals encara no s'ajusta a les exigències de la UE. També cal accelerar el nou codi comercial per tal de reforçar els drets dels accionistes minoritaris i dels acreedors. La regulació del procés de bancarrota requereix millores, tot i que la xifra de bancarotes augmentà considerablement el 1998 (en un 62%, fins a 2.022 casos). Només amb la millora de la normativa relativa a la fallida, als drets dels creditors i dels petits accionistes s'aconseguirà que els recursos actualment inutilitzats per empreses ineficients s'alliberin i siguin destinats a la producció de béns realment demandats per la societat. Evidentment, el transvasament de recursos és problemàtic perquè genera atur, que actualment a la República Txeca es situa al 7,5%, però segurament creixerà a curt i mitjà termini. Però en la mesura en què es produeixi l'adopció de l'esmentat marc legislatiu i regulador i la reducció dels subsidis per part de l'Estat, serà més ràpida l'expansió d'un teixit de noves empreses privades que absorbeixin la mà d'obra excendent. Cal destacar, però, que malgrat les deficiències en la reestructuració del sector industrial txec, el sector privat genera ja el 80% del PIB.

La desregularització dels preus de l'energia és una altra de les assignatures pendents de Txèquia de cara a l'accés a la UE. Abans que es pugui liberalitzar completament el sector de l'energia caldrà crear un òrgan regulador independent i privatitzar les empreses del sector.

La República Txeca també ha d'emprendre importants inversions per millorar les seves infraestructures, especialment en les àrees de distribució d'aigua i gestió d'aigües residuals. La xarxa viària i ferroviària és de les millors del grup de països excomunistes, però també requerirà fortes inversions. El Govern està finançant la construcció d'una autovia al nord de Bohèmia, però la seva capacitat per fomentar el desenvolupament de les infraestructures ha estat limitada per l'empitjorament de la situació de les finances

públiques, circumstància provocada per la recessió en què entra Txèquia després de la crisi monetària de mitjan 1997. En aquest sentit, es preveu una lleugera recuperació per al 2000 després que el PIB disminuís un 2,3% el 1998 i enregistrés creixement zero aquest any.

Amb l'envelliment de la població es fa inevitable una reforma del sistema de pensions. Per tal de mantenir-les, el Govern proposa augmentar les contribucions al sistema, mesura que rebutjà el Parlament. Una de les solucions és potenciar fiscalment les contribucions als fons de pensions privats, una alternativa ja afavorida pel Govern, però encara poc utilitzada per la població.

Txèquia és un país relativament ric i desenvolupat (en el context de la regió) i molt integrat en els fluxos comercials i d'inversions europeus. No obstant, el procés de reformes necessita un nou impuls si Txèquia vol retallar significativament les diferències que la separen d'Europa Occidental.

Hongria

Hongria és indubtablement el país més avançat del grup. L'experimentació del règim comunista amb mesures liberalitzadores els anys vuitanta i el grau de desenvolupament ja notable abans de 1945 han contribuït a facilitar la transició a Hongria. A més, la política econòmica dels governs que s'han succeït al poder des de 1989 ha estat encertada i constant. El programa d'austeritat aplicat el 1994-1995 fou decisiu per tal de sanejar les finances públiques i disminuir la muntanya de deute extern que havia acumulat Hongria. La recompensa a aquests esforços fou la disminució de la inflació per sota del 10%, taxes de creixement d'almenys el 3% del PIB des de 1997 i, sobretot, l'afluència d'inversió estrangera. Entre 1989 i 1998 Hongria rebé al voltant de 16.500 milions de dòlars d'inversió estrangera directa, una quantitat absoluta només igualada per Polònia i molt superior en termes relatius (per càpita) a la de qualsevol altre país en transició.

La privatització tant del sector industrial com del financer s'ha portat a terme amb molt més èxit que a Txèquia. Moltes de les grans empreses o bancs s'han venut a multinacionals estrangeres. El sector privat ja es troba completament privatitzat. Tanmateix, la posició avantatjada d'Hongria –que podria accedir a la UE el 2003– no significa que tingui tots els deures fets; li cal reforçar el marc regulador en el sectors elèctric, del gas i de les telecomunicacions, tot reformant les tarifes i permetent l'accés a les xarxes existents per tal de potenciar la competència. Una major competència entre les institucions financeres i una major innovació financerà també són necessàries per satisfer les demandes de finançament de les PIMES (petites i mitjanes empreses) i del mercat immobiliari. Com a tots els paï-

sos del grup, cal impulsar la reforma dels programes socials (sanitat, pensions) i de l'administració pública per garantir la seva viabilitat financera a llarg termini.

Polònia

Polònia és alhora el país més pobre del grup –juntament amb Estònia– i el que compta amb l'economia més dinàmica. L'encertada aplicació de la teràpia de xoc liberalitzadora el 1990-1991 donà pas a un veritable boom a partir del 1993, assolint l'economia taxes de creixement del PIB d'entre el 5% i el 7% en el període 1994-1997. Malgrat la ralentització provocada per la crisi als mercats emergents el 1998, els valors acceptables de les grans magnituds macroeconòmiques (inflació, dèficit, deute) fan preveure la continuació del creixement. La inversió estrangera i la generació de noves empreses han estat dues de les claus de l'expansió. Polònia fou el primer país de l'antic bloc comunista a recuperar el nivell de producció de 1989. Tot i això, la renda per càpita (3.800 dòlars) és encara substancialment inferior a la d'Eslovènia, Txèquia i Hongria.

La majoria dels reptes que afronta Polònia per tal de convertir-se en membre de la UE estan relacionats amb el seu tamany. Amb 38 milions d'habitants i 380.000 km² de superfície, és amb molt el país més poblat i gran dels cinc de la primera onada (i també de qualsevol dels altres candidats). La reconversió de sectors com el miner, el siderometal·lúrgic i les drassanes serà dolorosa pel volum d'acomiadaments que exigirà. L'agricultura –que ocupa el 25% de la població activa però només aporta el 6% del PIB– haurà de patir una dura transformació que implicarà el tancament de gran part de les petites i ineficients explotacions actuals. A més, el Govern ha d'accelerar la privatització i reestructuració del sector industrial per tal de completar el procés el 2001, tal i com es va fixar. La privatització del sector financer ha estat notable però encara resten les empreses asseguradores en mans estatals.

Polònia partia d'un nivell baix i ha estat –juntament amb Hongria i Estònia– el país més agosarat pel que fa a la implementació de les reformes. Tot i això, caldrà que els successius governs mantinguin el ritme si el país vol complir amb el seu objectiu d'entrar a la UE en la primera ona d'expansió.

Estònia

Estònia és un altre dels països que ha protagonitzat una trajectòria brillant els darrers anys. Assolí la independència el 1991 i, per tant, partia amb un parell d'anys de retard respecte la majoria de països d'Europa Central i Oriental. Però a aquest petit país amb una població (1,5 milions) inferior a la del municipi de Barcelona no li ha quedat més remei que obrir la seva economia. Ha obtingut un

notable volum d'inversió estrangera –sobretot de països escandinaus– i ha enregistat taxes de creixement d'almenys el 4% entre 1995 i 1998. Estònia adoptà una política comercial extremadament liberal, abolint pràcticament tots els aranzels. Ingressà recentment a l'Organització Mundial del Comerç i s'ha compromès a obrir el seu mercat a les empreses estrangeres en els sectors de telecomunicacions i de serveis de turisme, financers, de transport i mediambientals abans de l'any 2003.

La privatització del sector industrial pràcticament s'ha completat i s'ha posat en marxa o acabat la del sector del gas, elèctrica, ferrocarrils i serveis municipals com la distribució d'aigua. A més d'escometre la privatització de les infraestructures, Estònia haurà de potenciar el desenvolupament d'institucions financeres no bancàries i incentivar les contribucions als fons de pensions privats.

Eslovènia

Eslovènia és el país amb la renda per càpita més alta del grup. No obstant, el seu ritme de reformes ha estat lent. Resten per privatitzar béns estatals als sectors de l'acer, banca, energia, transport, telecomunicacions i assegurances. Al país li caldrà millorar la gestió de les seves empreses mitjançant l'atracció de capital estranger i l'eliminació d'obstacles legals que impedeixen la reestructuració empresarial. A més, Eslovènia haurà d'ampliar el seu mercat de capitals a través d'una major transparència financerà per part de les empreses i accelerar la reforma de les pensions. Seran necessàries també inversions substancials per ajustar la normativa mediambiental als nivells exigits per la UE, sobretot en l'àrea de la gestió d'aigües residuals.

Aquest any s'ha adoptat una llei bancària que permet els bancs estrangers obrir sucursals a Eslovènia, prèvia autorització del banc central. Els bancs estrangers que operin a Eslovènia estan sotmesos a la supervisió del banc central i han de complir determinats requisits pel que fa al mínim capital estatutari. Aquests requisits s'hauran d'eliminar per als bancs de països de la Unió Europea abans de l'accés d'Eslovènia a la UE.

Igual que els altres països de la regió que aspiren a incorporar-se a la UE, Eslovènia haurà d'esmenar la seva legislació per permetre als ciutadans membres de països de la UE comprar béns immobiliaris. Actualment només tenen dret a fer-ho ciutadans de la UE que hagin residit a Eslovènia durant tres anys. És un tema polèmic per als ciutadans dels països aspirants, que temen que els seus veïns més rics d'Europa Occidental comprin gran quantitat d'habitatges i terres. Com a d'altres dilemes als quals s'enfronten, posarà a prova la voluntat europeïsta dels països aspirants. ▀

Evolució del comerç entre la UE i els països candidats, de 1992 a 1998 (dades en milions d'euros)

Polònia

Any	Importacions (des de la UE)	Exportacions (cap a la UE)
1992	9.219	7.976
1993	11.114	8.458
1994	12.317	10.127
1995	15.297	12.252
1996	19.857	12.252
1997	25.020	14.163
1998	28.149	16.161

Principals socis (1998)

Alemanya	12.245	8.219
Itàlia	3.455	1.505
França	2.473	1.110
P. Baixos	1.958	1.067
Regne Unit	1.778	967
Bèlgica i Lux.	1.419	655
Suècia	1.196	646

Espanya 802 333

Hongria

Any	Importacions (des de la UE)	Exportacions (cap a la UE)
1992	5.284	4.915
1993	6.447	4.878
1994	8.066	6.060
1995	8.729	7.610
1996	10.001	8.827
1997	13.560	11.576
1998	16.838	14.607

Principals socis (1998)

Alemanya	7.747	7.118
Àustria	2.835	2.186
Itàlia	1.678	1.247
França	1.045	86

Espanya 333 305

República Txeca

Any	Importacions (des de la UE)	Exportacions (cap a la UE)
1993	7.087	5.636
1994	9.224	7.378
1995	11.653	8.996
1996	13.975	9.755
1997	15.836	11.737
1998	17.170	14.672

Principals socis (1998)

Alemanya	9.493	8.679
Àustria	1.581	1.457
Itàlia	1.300	888
França	1.110	736
Regne unit	1.032	851

Espanya 337 274

Eslovènia

Any	Importacions (des de la UE)	Exportacions (cap a la UE)
1992	875	1.586
1993	2.270	3.178
1994	3.234	3.798
1995	3.736	4.244
1996	3.889	4.270
1997	6.303	4.660
1998	6.757	5.229

Principals socis (1998)

Alemanya	2.013	2.101
Àustria	1.696	1.095
Itàlia	1.079	726
França	945	712

Espanya 193 69

Estònia

Any	Importacions (des de la UE)	Exportacions (cap a la UE)
1992	334	262
1993	492	296
1994	1.030	594
1995	1.348	889
1996	1.697	1.089
1997	2.378	1.492
1998	2.695	1.762

Principals socis (1998)

Finlàndia	1.287	539
Suècia	397	422
Alemanya	388	259

Espanya 25 17

Font: Statistical Service of the European Parliament (1999), Task Force Enlargement, Statistical Annex.

REVISTA CIDOB D'AFERS INTERNACIONALS

nº 48

¿Se han acabado las guerras en la antigua URSS?

Guillermo Marín

La nueva China en el nuevo equilibrio de poder regional

Rafael Bueno Martínez

Asia en el nuevo reparto de África

Luis María Mora

Israel: la división ante la paz

Ferran Izquierdo Brichs

El Estatuto jurídico-internacional de Jerusalén

Alfonso J. Iglesias Velasco

La cooperación social entre las Comunidades Europeas y los países del Magreb

Miquel Palomares Amat

La Comunidad de Países de Lengua Portuguesa.

Un nuevo foro de concertación y de cooperación

Frigdiano Álvaro Durántez Prados

Revista especializada dedicada al análisis de la Política y las Relaciones internacionales, desde diferentes perspectivas: política, económica y social.

Bibliografías específicas.

La mayoría de números son monográficos.

Elaborada y coordinada por expertos sobre el tema tratado.

FUNDACIÓ CIDOB
ELISABETS 12,
08001
BARCELONA
t. 93 302 64 95
f. 93 302 21 18
www.cidob.org

